

מועדים התשנ"ו

FESTIVAL STAMPS (5756) 1995

519 ■ 9/1995 ■ אלול התשנ"ה

רשות הדואר
Israel Postal Authority
השירות הבולאי PHILATELIC SERVICE

חתונה

טקס הנישואין מבוסס על מנהגים עתיקים וגדוש במנהגים יותר מכל טקס אחר ביהדות. "קידושין" היא מילה בארמית המבטאת את קדושת השתתפות בין בני הזוג עם בואם בברית הנישואין. הבאים וחז"ל השתמשו במושג זה כמטאפורה למערכת יחסים בין אלוהים לכנסת ישראל; בין ישראל לשבת. מתחת לחופה נחתמת ה"כתובה" שהיא חוזה הנישואין, החתן עונד טבעת על אצבע יד ימין של הכלה ואז מוכרז הקשר בין השניים במעמד שני עדים לפחות. נאמרות שבע הברכות, והחתן שובר כוס. שברית הכס סמלה את חורבן ירושלים. בקרב עדות שונות מייחסים לשברי כוס הזכוכית סימן למזל טוב, ולכן עוטפים את הכס שלא יאבד ממנה רסיס. היום שובר החתן את כוס הזכוכית בגלגל, אך ספרי מנהגים במדינות אשכנז מן המאה ה-16 מתארים את החתן הפונה לכיוון בית הכנסת ומנפץ את הכס על אבן מיוחדת שהייתה קבועה בחלק העליון של הקיר החיצוני. בדרך כלל הייתה אבן זו מגולפת בצורת כובע, קרני שפע וראשי תיבות של המלים: "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה".

אבן הנישואין: ביגן, גרמניה, הת"ס (1700). אבן חול אחזמה מגולפת, גובה 46 ס"מ, רוחב 62 ס"מ, מכל צד: קרן שפע, במרכז מעגל ובו כוכב בעל שמונה צלעות, ביניהן האותיות: "ק ש ק ש ק ח ק כ" שהן ראשי תיבות של המילים: "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה..." (ימיהו ג, לד). על הסרטים הקושרים את קרני השפע שרדו האותיות: "ה. ל. צ. י. ב" שהן ראשי תיבות של המילים: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו" (תהילים קיח, כ). האבן הייתה קבועה בקיר הדרומי של בית הכנסת בעיר ביגן שבגרמניה עד שנת 1832. אוסף מוזיאון ישראל, ירושלים. מתנת עיריית ביגן באמצעות הקהילה היהודית בקלן, גרמניה, 1964.

פיתוח נחושת משנת 1724, מעשה ידי פול כ. קירשנר, המתאר את טקס החופה שבו החתן מנפץ את הכוס על אבן הנישואין (מופיע על גבי מעטפת היום הראשון). בחלק השמאלי של שלושת הבולים נראה קטע מחיתול לתורה, גרמניה, המאה ה-18, אוסף מוזיאון ארץ ישראל, תל אביב.

בולי מועדים – מחזור החיים

טקסים המציינים אירועים שונים במחזור החיים – מן הלידה ועד למוות, ובניהם טקסי ברית המילה, חגיגת הבר מצווה והחתונה – התקיימו בכל המקומות שבהם היו קהילות יהודיות. טקסים אלו והחפצים המלווים אותם קיבלו צביון מקומי בכל קהילה, ומלמדים על המנהג והסגנון שרווחו בסביבתם, על מסורות שעברו ועל טעמים של בני התקופה.

ברית מילה

מצוות המילה היא המצווה הראשונה שנצטווה אברהם אבינו והיא מיסודות הזהות היהודית. "ונמלתם את בשר ערלתכם, והיה לאות ברית ביני וביניכם. וכן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם..." (בראשית יז, יא-יב).

מנהגים שונים, רהיטים, כלים ומערכות כלים מיוחדות קשורים לטקס המילה. כסא מיוחד לברית, "כסא של אליהו", נתגבש בצורתו הכפולה האופיינית בקהילות אשכנז. הכסא ניצב בבית הכנסת ושימש למילה. על אחד המושבים ישב הסנדק והחזיק את הרך הנמול על ברכיו, והמושב האחר נשאר פנוי לאלוהי הנביא, שלפי האגדה נוכח בכל ברית מילה. יש קהילות שהשתמשו בצמד כסאות נפרדים, או שהקדישו כסא סמלי קטן לאלוהי.

מנהג מיוחד שמוצאו כנראה בצפון איטליה במאה ה-16, היה רווח בקהילות גרמניה ומרכז אירופה: את מפת הפשטן שעליה נמול התינוק היו גוזרים אחריו הטקס, ומחברים לחיתול ארוך, ועליו היו חקמים או מציירים את שם הילד, תאריך לידתו והברכה הנאמרת בטקס המילה: "ה' גדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים אמן סלה". החיתול הוקדש לבית הכנסת בפעם הראשונה שהילד ביקר בו, והיו עוטפים עם החיתול את ספר התורה שממנו קרא הנער עם עלייתו לתורה בהגיעו למצווה.

כסא של אליהו: דרמבאך, טורינגיה, גרמניה, התקכ"ח (1768). עץ מחוטב וצבוע, גובה 110 ס"מ, אורך 112 ס"מ, רוחב 55 ס"מ. במסעדת הכתובת המושלבת את התאריך עם שמו של הנדבך: "שנת ה' זעליק' הענדל פאך' לפך" [התקכ"ח 1768]. מאוסף פויכטונגר, נרכש ע"י ברוך ורות רפפורט, גרבה 1969, ונתרם למוזיאון ישראל ירושלים.

בר מצווה

"בן שלוש עשרה למצווה" (אבות ה, כא). עלפי המסורת נכנסים בנים בעול המצוות במלאת להם שלוש עשרה שנים. מגיל זה מתחיל הנער להניח תפילין. בטקס שנערך בבית הכנסת נקרא הנער לראשונה לעלות לתורה ולקרוא את ההפטרה לפני המתפללים, וכך הוא מצטרף אל הקהילה כשווה זכויות וחובות. לטקס זה נוספת בדרך כלל סעודה חגיגת שבה משא הנער דרשה ומקבל מתנת הקשורות לחובותיו ומעתה: תפילין, טלית, ספרי קודש ועוד. בין המתנות ניתנת תיק לטלית או תיק לתפילין שעליהם רקמו את שם הנער (מתנת אלו ניתנת גם לארוס או לחתן).

תיק לטלית: מחקו, התרס"ו (1906) קטיפה רקומה בחוטי זהב. אוסף מוזיאון ארץ ישראל, תל אביב.

FESTIVAL STAMPS – THE LIFE-CYCLE

Circumcision, Bar-Mitzvah and Marriage

Ceremonies celebrating various life-cycle events, such as circumcision, bar-mitzvah and marriage, took place wherever there were Jewish communities. These ceremonies - and their accessories - were characteristic of the community, also reflecting bygone traditions and contemporary taste.

Circumcision, the first commandment practised by the Patriarch Abraham, is one of the pillars of Jewish identity: "You shall circumcise the flesh of your foreskin, and that shall be the sign of the covenant between Me and you. And throughout the generations, every male among you shall be circumcised at the age of eight days..." (Genesis 17:11-12). The circumcision ceremony involves a variety of customs, special furnishing implements and sets of instruments. A special chair for the ceremony, "Elijah's Chair", was typically made with a double seat in Ashkenazi communities. It stood in the synagogue; the sandak (godfather) sat in one seat, holding the infant on his knees; the other seat was left vacant for the Prophet Elijah, who, according to legend, is always present at a circumcision. Some communities used two separate chairs or set apart a small, symbolic chair for Elijah. A special custom, apparently originating in northern Italy in the 16th century, was common in German and other central European communities. The piece of linen upon which the infant was laid during the ceremony was later cut up and sewn into a long strip, on which the child's name and date of birth were embroidered or painted, together with the prayer recited during the ceremony: "May the Lord raise him unto Torah, wedlock and good deeds, Amen Selah." This cloth was dedicated to the synagogue on the child's first visit there, and the Torah scroll from which he read the Torah at his bar-mitzvah was wrapped in it.

ELIJAH'S CHAIR (FOR CIRCUMCISION)

Dernbach, Thuringia, Germany, 1768

Wood, carved and painted

Height 110 cm, length 112 cm, width 55 cm

An inscription on the back of the chair indicates the Hebrew date - 5528 [=1768] - within the name of the donor, Zelik Hendel Pach.

The Feuchtwanger Collection, purchased and donated to the Israel Museum, Jerusalem, by Baruch and Ruth Rappaport, Geneva, 1969.

Bar-Mitzvah

"At thirteen [the age is reached] for [fulfilling] the commandments [mitzvot]" (Ethics of the Fathers 5:21). Traditionally, Jewish boys reach religious maturity at the age of thirteen. From that time on boys begin to lay tefillin (phylacteries). In the synagogue, the boy is called up to read the Torah for the first time, on Sabbaths also reciting the Haftarah (reading from the Prophets), thereby publicly demonstrating that he has joined the community and has the same responsibilities and privileges as any adult member.

Besides the synagogue ceremony, a festive banquet is often held during which the boy delivers a sermon and receives gifts associated with his newly assumed duties: tefillin, a tallit (prayer shawl), books and so on. These gifts generally include a bag for the tallit and for the tefillin, on which the boy's name is embroidered (similar gifts are given to a fiancée or a bridegroom).

Tallit Bag

Morocco, 1906

Velvet with gilt silver-thread embroidery

Collection of the Eretz Israel Museum, Tel Aviv.

חותמת - ארוע
להופעת הבול

SPECIAL
CANCELLATION

Marriage

The Jewish marriage ceremony is based on ancient traditions. It is associated with more customs than any other ceremony in Judaism. A central part of the ceremony is known in Hebrew/Aramaic as kiddushin, meaning "sanctification" - an expression of the sanctity of the bond being forged between the bride and groom. The prophets and, later, the rabbis used the term as a metaphor for the relationship between God and the people of Israel, Israel and the Torah, Israel and the Sabbath.

Beneath the wedding canopy, in the presence of at least two witnesses, the groom, places a ring on the forefinger of the bride's right hand and the two are pronounced man and wife. The ketubbah - the marriage contract - is signed; seven benedictions are recited; and the groom smashes a glass, a sign of mourning for the destruction of Jerusalem. In some communities, the pieces of shattered glass are believed to bring good fortune; the glass is therefore wrapped in a cloth, so that not a fragment is lost.

Today the groom breaks the glass by stamping on it with his foot. However, books of customs from 16th-century Germany describe the groom as facing the synagogue and smashing the glass against a special stone, the "marriage stone," in the upper part of the synagogue wall. Such stones were generally carved in the shape of a star with "horns of plenty" and inscribed with the initial letters of the Hebrew verse, "The sound of mirth and gladness, the voice of bridegroom and bride."

MARRIAGE STONE

Bingen, Germany, 1700

Red sandstone, carved

Height 46 cm, width 62 cm.

Two "horns of plenty" flank a central circle, carved within which is an eight-pointed star. Alternating with the points of the star are the initial letters of the Hebrew verse, "The sound of mirth and gladness, the voice of bridegroom and bride" (Jeremiah 7:34). Still discernible on the ribbons holding the horns of plenty are five of the six initial letters of the Hebrew verse, "This is the gateway of the Lord, the righteous shall enter through it" (Psalms 118:20). This stone was fixed in the southern wall of the synagogue in Bingen, Germany, until 1832.

Collection of the Israel Museum, Jerusalem

Donated by the Bingen municipality, through the Jewish community of Cologne, Germany, 1964.

FESTIVAL STAMPS (5756) 1995

ISSUE: August 1995

Designer: Y. GRANOT

Size: 40 mm x 25.7 mm

Plate nos: 260, 261, 262

Sheets of 15 stamps, Tabs: 5

Printers: Government Printers

Method of printing: Offset

TIMBRES POUR LES FETES 1995

Emission: Août 1995

Dessinateur: Y. GRANOT

Format: 40 mm x 25.7 mm

No de planches: 260, 261, 262

Feuilles de 15 timbres, Bandelettes: 5

Imprimerie: Presses du Gouvernement

Mode d'impression: Offset

SELLOS DE LAS FIESTAS 1995

Emission: Agosto de 1995

Dibujante: Y. GRANOT

Tamaño: 40 mm x 25.7 mm

No de planchas: 260, 261, 262

Pliegos de 15 sellos, Bandelettas: 5

Imprenta: Imprenta del Estado

Sistema de impresion: Offset

השירות הבולאי - טל. 03-5123933

שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

Philatelic Service - Tel. (972) 03-5123933

12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel-Aviv-Yafo